

ומה אם אותם מצבים שהם באמת מצערים ומביאים
להיפך השמחה? איך יכול האדם להביא את עצמו בכזה
מצב לידי שמחה?

ובכן, כאן נדרש מהאדם מאמץ מיוחד, לצאת מתוך
ההשקפה המצומצמת והמוגבלת שלו – לפיה נראים
הדברים רעים וחסרי כל תוכן חיובי, להתעלות קצת,
ולהבין שיש תוכן עמוק המסתתר מאחורי הדברים, גם אם
לעיניו שלו נראה בדיוק ההיפך הגמור. האמונה היהודית
הבסיסית גורסת, כי אין דברים במקרה בעולמנו; הכל מגיע
מהקדוש ברוך הוא, בהשגחתו הפרטית. והרי הקב"ה הוא
תכלית הטוב, ו"אין רע יורד מלמעלה"¹. כיון שהקב"ה הוא
הגורם היחיד לכל מה שמתרחש בעולם, ברור שאין כאן
רע. על כרחנו, שגם אם לעינינו הבשריות נראה הדבר רע
ושלילי, הרי שבעומק הדברים צפון טוב גדול, הנסתר
מאתנו.

מובן מאליו, שאין זה דבר של מה בכך, להפנים את המסר
הזה ולהזדהות אתו בעומק הלב. דרושה לשם כך רמה
גבוהה של בגרות נפשית. לכשתימצי לומר, את
ההתייחסות למצבים הנראים שליליים ואופן קבלתם,
אפשר לחלק, באופן כללי, לשלוש רמות, זו למעלה מזו:

(I) התגובה הספונטנית, הראשונית: לאחר שקרה משהו
טרגי וכואב, אי אפשר להמשיך ולחיות כרגיל. אי אפשר
להתגבר על המכשול להמשך החיים.

(II) תגובה מסוג בוגר יותר, המקובלת אצל אנשים בעלי
אופי חזק. אלה טוענים: אני אלחם במכשול ולא אתן לו
להפריע לי, אני אתנגד ככל יכולתי עד שאנצח. ואכן, יש
לו סיכוי לנצח, אבל הדבר כרוך בהרבה יסורים, והאדם

¹ . ב"ר נא, ג.

הזה עלול להפוך לאיש עצבני הנוטה לכעוס. לצד הבגרות האנושית, יש כאן מבט על האירוע כמשהו מפריע לעצם החיים, כדבר זר המהווה מכשול. לגישה הזאת יש כמה נקודות חיוביות, אבל גם היא רחוקה ממה שנדרש מיהודי מאמין בהשגחה פרטית מתמדת ובוטח בה'. ממנו דורשים את הרמה הבאה:

(III) החיים כולם, על כל פרטיהם ופרטי פרטיהם, מנוהלים בידי שמים. לכן, כל אירוע, 'רע' כטוב, הוא חלק בלתי נפרד מהם. כאשר לאדם זה קורה, ר"ל, מקרה טראגי, הוא הופך אותו לחלק בלתי נפרד מההמשכיות של ההתלהבות וההתפעלות בה הוא חי עד עתה. לדידו, לא מדובר בכלל על משהו שמפריע לחיים ומהווה להם מכשול. זה חלק מהצמיחה והצעידה קדימה.

בתורתו של הרבי² אנו מוצאים הבחנה מעניינת, בין שתי צורות אפשריות באותה התגלות של הטוב הנסתר שבתוך הייסורים והצער:

יש שהצער נשאר צער, ואין זאת אלא שבזכות הצער מרוויחים בסופו של דבר מכיוון אחר, כמו: ניצלים מצרה יותר גדולה; ופעמים שההתגלות של הטוב הנסתר פועלת יתירה מזו, שמתברר שמעולם לא היה כאן צער, וגם מה שהיה נדמה כרע – היה, לאמיתו של דבר, דבר טוב ומשמח.

לשתי הצורות הללו מקור בגמרא. פעם נאמר³ "כל דעביד רחמנא לטב עביד [-כל מה שעושה הקב"ה – לטובה הוא עושה]", והדוגמה המובאת על כך היא מהסיפור הידוע על רבי עקיבא. רבי עקיבא הלך בדרך, הגיע לעיר בשעת ערב, וביקש להתאכסן שם. מבוקשו לא ניתן לו – איש לא רצה להכניסו לביתו. אמר רבי עקיבא: "כל דעביד רחמנא לטב". הלך וישן בשדה, והיה עמו תרנגול, חמור ונר.

² . שיחת כ"ף מנ"א תשי"א – לקו"ש ח"ב ע' 393 ואילך.

³ . ברכות ס, ב.

לפתע הגיעה רוח, כיבתה את הנר; בא חתול, אכל את התרנגול; החמור גם הוא נאכל על ידי אריה. שוב אמר רבי עקיבא: "כל דעביד רחמנא לטב". באותו לילה, הגיע גיס שודדים ולקח את אנשי העיר בשבי. אז התבררה צדקת אמונתו של רבי עקיבא: אילו היה נשאר ללון בעיר – היה נופל בידי השודדים; אילו היה הנר דולק – היו השודדים רואים אותו; ואילו החמור והתרנגול היו נשארים בחיים, היו קולותיהם מפנים את תשומת הלב של השודדים אל רבי עקיבא.

ביחס לסיפור הזה, מנתח הרבי, אומרים "כל דעביד רחמנא - לטב עביד", כל מה שעושה הקב"ה הוא לשם טובה – אבל לאו דווקא **שעצם המעשה** הוא חיובי וטוב. הרי סוף סוף רבי עקיבא סבל: הוא היה מוכרח ללון בשדה, היה שרוי בחשיכה, ואיבד את תרנגולו ואת חמורו. אין זאת אלא שבאמצעות הצער הזה הוא ניצל מצרה גדולה יותר, כך שהמטרה היא חיובית ורצויה.

את הדוגמה למצב נעלה יותר, רואים אנו בסיפור שהגמרא מביאה⁴ בהקשר לכך על נחום איש גז, ושם לא נאמר "כל דעביד רחמנא לטב עביד", אלא "גם זו [דבר זה עצמו] - לטובה", היינו, שעצם המעשה מתברר כטוב. וכך היה המעשה: נחום איש גז נשלח לקיסר רומי כדי להשתדל אצלו עבור דבר מסויים. הוא לקח עמו ארגז של אבנים טובות ומרגליות, כדי להביא אותם לקיסר כדורון. בעת שנתו בלילה, במלון, החליפו הדיירים את האבנים טובות שהיו בארגז – בעפר. למחרת בבוקר, כשמצא נחום איש גז כי הארגז שברשותו מלא עפר במקום אבנים טובות, התייחס לכך כדרכו הרגילה, באמרו: "גם זו לטובה". כשהגיע למלך, שלח אליו את הארגז. מתנה זו הכעיסה את המלך, בחשבו שהיהודים חומדים לו לצון, ורצה להרע להם מאוד. ושוב הגיב נחום איש גז זו כדרכו בקודש: "גם זו לטובה". בא אליהו הנביא, הופיע בדמות אחד משרי הקיסר, והציע להשתמש בעפר זה לצרכי מלחמה, כשם

---

⁴ . תענית כא, א. סנהדרין קח, ב.

שהיה אצל אברהם אבינו, שהיה זורק עפר והוא היה נהפך לחצים וחרבות. כך באמת היה, הקיסר ניצח במלחמתו בזכות עפר מיוחד זה, ונחום איש גם זו נשלח בכבוד ויקר.

במקרה זה, לא היה כאן צער לשם טוב, אלא שמלכתחילה לא היה שום צער. אדרבה, אילו היה נחום איש גם זו מביא – כמו התכנית המקורית – אבנים טובות ומרגליות, מי יודע אם היו מתקבלות אצל המלך, שיש לו מהם די והותר; דוקא כאשר הביא עפר, אז נחל הצלחה בשליחותו. כל מה שהיה נראה מתחלה כצער, היה דמיון בלבד; כאשר הוסר ההסתר – התברר והתגלה כי מלכתחילה היה זה דבר טוב. מהו באמת ההבדל בין רבי עקיבא לנחום איש גם-זו במדת התגלותו של הטוב הפנימי שבתוך מה שנראה כצער? שורש ההבדל הוא בדור בו הם חיו. נחום חי בדור קודם לרבי עקיבא⁵, היינו: שבזמנו של רבי עקיבא היה חושך הגלות גדול יותר מאשר בדורו של נחום, שחי בדור קרוב יותר לזמן קיומו של בית המקדש. לכן בזמנו של רבי עקיבא כבר לא היה את הכח לגלות את הטוב באופן בו מלכתחילה אין שום צער וייסורים ("גם זו לטובה"), אלא רק באופן הנחות יותר שבו הצער מתגלה כאמצעי לשם טוב אחר ("כל דעביד רחמנא לטב עביד").

ההבדל הזה מתבטא גם בשפה שבה הביעו רבי עקיבא ונחום איש גם זו את הרעיון. רבי עקיבא משתמש בלשון תרגום, "כל דעביד רחמנא לטב עביד" – בארמית, שפה שאינה קדושה וברורה כלשון הקודש, ולכן היא מתאימה להביע את רעיונו של רבי עקיבא, לפיו קיים אמנם טוב בתוך הצער, אבל הטוב הזה אינו מתגלה כל כך בבהירות ובבירור; ואילו נחום איש גם זו, שאומר בלשון הקודש, לשון קדושה ומבוררת, כי "גם זו לטובה" – מצליח להביא את הטוב הגנוז לגילוי בהיר וברור, כך שרואים שמלכתחילה לא היה כאן צער כלל.

---

⁵ . ראה חגיגה יב, סע"א.

בין אם אנו זוכים להגיע לגילוי הטוב שהסתתר בתוך הכאב והצער, ובין אם לא זכינו לכך – הרי כך היא המציאות... וכפי שחז"ל קובעים⁶, "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה - לקבל בשמחה". דברים שממבט ראשון נשמעים קשים מאוד לביצוע, ואפילו רחוקים מן ההבנה, אבל לפי האמור מובנת הכוונה, כי יש להסתכל אל מה שטמון בתוך האירוע, מה שעומד מאחוריו, וכך יהיה אפשר לגלות כי בתוך ה'רע' יש טוב מופלא, בדיוק כמו ב'טוב הנראה והנגלה', ואולי למעלה מזה, רק שאין ביכולתנו לראותו.

ואכן, צדיקים ידועים מגדולי החסידות, שידעו להסתכל על מה שקורה סביבם במבט נכון, היו מפורסמים כמקבלי יסורים באהבה ובשמחה רבה. כך מסופר על תלמיד אחד שבא לפני המגיד ממעזריטש ושאלה בפיו: רבי, איך מקבלים יסורים באהבה? ומהו שאמרו חז"ל כי חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, והרי זו רעה וזו טובה?!

השיב לו הרב המגיד: אני אינני יכול לענות לך, אולם זאת עצתי: סע אל תלמידי רבי זוסיא המתגורר באניפולי ותציע לפניו את השאלה. התלמיד, שהשאלה הטרידה את מנוחתו, לא התעצל ונסע עד לאניפולי, מרחק לא קטן וטירחה לא מעטה בתנאי אותם הימים. לתומו, סבור היה כי אם מדובר בתשובה שהמגיד אינו יכול לענות עליה ואילו רבי זוסיא יודע את המענה, הרי מן הסתם מדובר בצדיק עוד יותר גדול מהמגיד. ולכן, מה רבה היתה הפתעתו כאשר רבים מתושבי אניפולי הביטו עליו בתמיהה כששאל היכן בית הצדיק הקדוש רבי זוסיא...

בסופו של דבר הצליח למצוא יהודי עני בשם זוסיא, שביתו אינו אלא צריף רעוע ובתוכו אין כל מלבד עניות מבהילה, סבל וכאב, כאשר על דרגשי עץ יושבים רבי זוסיא וילדיו ועוסקים בתורה. פנה האיש אל רבי זוסיא

וסיפר לו על כך שהמגיד שלח אותו אליו, כדי שיסביר לו כיצד מקבלים יסורים בשמחה. במקום לענות הראה רבי זוסיא הבעה של תמהון גדול, ולבסוף אמר: הרבי שלח אלי? שאני אסביר איך מקבלים רע באהבה? והרי מעולם לא היה לי רע!... מיותר לציין כי השליח הבין את התשובה...

אחת הנקודות שמפיצות אור על כל נושא היסורים והצער, היא העובדה שהם באים, לעתים, כעונש על האדם כתוצאה מעוונותיו. אלא שאין בכך די: כיצד אפשר לדרוש מהאדם לשמוח על כך שמענישים אותו?... ובכן, כיון שהקב"ה הוא תכלית הטוב, וודאי שאין לו כל מטרה בעונש כשלעצמו. כאשר הקב"ה מעניש, חלילה, את האדם, הרי זה כדי לכפר על עווננו, לזכך אותו ולתת לו את האפשרות להמשיך ולהתעלות. אם כן, העונש יש בו מטרה חיובית צרופה, ובסך הכל הוא מקדם את האדם ומביא אותו אל תיקונו ושלימותו.

העונש בא לתקן את מה שהחטא קלקל ולנקות את מה שהוא לכלך. זה עלול, לפעמים, להיות מאוד כואב, אבל אין זה רע. משל למה הדבר דומה? לאדם פרימיטיבי, שאינו ידוע רפואה מהי ומה מהותו של ניתוח, שנכנס לחדר ניתוח לראשונה בחייו. המחזה שיתגלה לעיניו יהיה ממש מזעזע: אדם חולה ומיוסר קשור למיטה בידיו ורגליו, סביבו קבוצה של 'מלאכי חבלה' שפניהם מכוסות במסכות וסכינים שלופים בידיהם והם חותכים ו'מתעסקים' בגופו... וזאת, בשעה שכל אדם מן היישוב יודע כי אותה קבוצה מורכבת מאנשים שהקדישו שנים רבות ללמוד ולהתמחות איך להציל אנשים מסכנה והם דוקא עושים הכל להיטיב ל'מסכן' הכבול.

בספר התניא⁷ מבאר לאור רעיון זה את מה שנאמר "וחטאתי נגדי תמיד". לשם מה צריך החטא להיות בזכרון

---

⁷ . אגרת התשובה פי"א.

האדם תמיד, גם כאשר הוא כבר חזר בתשובה שלימה?
האם זכרון החטא לא אמור להביא לעצבות שלילית
ומיותרת? – אלא שזכרון החטא, אמנם לא כדבר קרוב
ועכשווי – אלא כדבר רחוק שהיה אי פעם, מביא "לבלתי
רום לבבו ולהיות שפל רוח בפני כל האדם, כשיהיה לזכרון
בין עיניו שחטא נגד ה'; ואדרבה, לענין השמחה יועיל
זכרון החטא ביתר שאת, בכדי לקבל בשמחה כל
המאורעות המתרגשות ובאות, בין מן השמים בין על ידי
הבריות, בדיבור או במעשה", מתוך ידיעה שהדברים
מיועדים לתיקונו ולכפרתו.

אפשר גם לעשות חשבון פשוט, שמיקל על קבלת היסורים
באהבה, והוא שהיסורים בעולם הזה מצילים את האדם
מקבלת יסורים בעולם הבא. אלא שקיים ריווח גדול בכך
שהעונש מתקבל בעולם הזה, משום שאין כל ערך בין
קשיים בעולם הזה לבין יסורים בעולם הבא – "ביסורין
קלין בעולם הזה, ניצול מדינים קשים של עולם הבא"⁸.
הסיבה לכך היא, משום שהעולם הזה משמש כעין בבואה
והשתקפות של העולם הבא, אולם בעולם הזה כל דבר
הוא בצורה מתומצתת וזעירה; ברגע אחד של יסורים
בעולם הזה, 'חוסכים' את מירוק הנפש בגיהנום זמן רב.

לא זו בלבד שאין, איפוא, על מה להתעצב כאשר האדם
מקבל יסורים ככפרה, אלא – במבט מעמיק – אפשר
לראות דוקא בהבאת היסורים את גודל אהבתו של הקב"ה
אלינו. וכמו ביחסי אב ובן, הרי את מידת האיכפתיות
העמוקה הטבועה בלב האב אל בנו, אפשר לראות במדה
רבה דוקא כאשר הוא מעניש אותו ודואג לחינוכו, גם אם
הוא צריך לשם כך להשתמש באמצעים כואבים.
"... וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו, שאין לבן חכם
להפוך עורף, לנוס למצוא לו עזרה או אפילו מליץ יושר
לפני אביו הרחמן והצדיק וחסיד, רק להיות ישר יחזו פנימו
עם אביו, פנים בפנים, לסבול הכאותיו באהבה לטוב לו כל

הימים .. וימצא לו עונות הצריכין מירוק יסורים, ויראה לעין גודל אהבתו אליו המקלקלת השורה, כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו, כמו שכתוב: 'אם רחץ ה' צואת בנות ציון'⁹...

וכך מספר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ¹⁰:

"בימי הבעש"ט חי בעיירה ליובאוויטש יהודי אחד – דמות מיוחדת ובולטת בעיירה – רבי ישראל השמח. כאשר היה רואה ר' ישראל אדם שרוי בעצבות או במרה שחורה, היה מבאר ומסביר לו, במלים נעימות, שרע הוא הדבר להיות עצב, ולפעמים היה מדבר גם בנימה חריפה. שמע ר' יהודי, מרעים היה בקולו, מדוע אתה נרגז כל כך? בגלל היותך עני, או חולה? הרי אינך ראוי וכדאי ליותר מזה! אתה בעצמך יודע שכך מגיע לך... אל תהיה טיפש! תן נשיקה לשוט! תקבל באהבה! ואז יתן לך אבא סוכריה..."

ואכן, כאשר אדם מכיר בטוב הגנוז בתוך היסורים, מבין שהם מיועדים לטובתו ולשלימותו, ומתעורר באהבה לה' שכל כך דואג לזיכוכו ותיקונו – "אז, גם השם יתן הטוב, ויאר פניו אליו בבחינת אהבה מגולה, ויתמתקו הגבורות בשרשן ויתבטלו הדינים נצח סלה ועד"¹⁰.

ואפשר להסתכל על כל הענין באספקלריא נוספת, מפתיעה, שלשמה יש צורך להתרומם ולהתעלות הרבה מעל רגש האנוכיות הטבעית. הרעיון שהבהרנו עד כה הוא, שגם אם לעינינו נראה הדבר רע וכואב, הרי שבסופו של דבר הוא מוביל לטוב. אם הכוונה שבדרך מסתורית שאינה ידועה לנו יביא לנו מעשה כואב זה לתוספת הצלחה, ואם פשוט משום שהייסורים ממרקים את עוונותינו ומאפשרים לנו להמשיך הלאה ולהתקדם.

⁹ . אגרת הקודש סימן כב.

¹⁰ . לקו"ד ח"א ע' קטו.

בספרי החסידות אנו למדים על מבט מסוג אחר. כל החלוקה ל'רע' ול'טוב' היא כאשר האדם חושב על עצמו ועל צרכיו; כאשר, אבל, את כל מעייניו הוא רואה אך ורק בקירבה אל הקב"ה, אז באמת אין שום הבדל. וכך פירש הבעל שם טוב את הפסוק¹¹ "שויתי ה' לנגדי תמיד":

כל אשר יקרה את האדם – כטוב וכרע – ישוה בעיניו. בין אם מקלסים אותו ובין אם מבזים אותו; אם הוא אוכל מעדנים או שהוא נאלץ להסתפק במאכל פשוט – הכל ישווה בעיניו ויאמר: הלא זה מאתו יתברך. זהו הפירוש: "שויתי" - היינו, הכל שווה אצלי, שכן – "ה' לנגדי תמיד", ובמילא – אין הבדל בין המאורעות, הכל שווה¹². בספר התניא כותב רבינו הזקן דברים נוקבים בענין זה¹³:

"כשיתבונן האדם בעומק הבנתו, ויצייר בדעתו הווייתו מאין בכל רגע ורגע ממש, האיק יעלה על דעתו כי רע לו, או שום יסורים מבני חיי ומזוני, או שאר יסורין בעולם?! הרי האין, שהיא חכמתו יתברך, הוא מקור החיים והטוב והעונג, והוא העדן שלמעלה מעולם הבא; רק, מפני שאינו מושג, לכן נדמה לו רע או יסורים.

אבל באמת, אין רע יורד מלמעלה, והכל טוב – רק שאינו מושג, לגודלו ורב טובו. וזהו עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם, להאמין דלית אתר פנוי מיניה [-אין מקום פנוי מהקב"ה] ובאור פני מלך חיים. ועל כן, עוז וחדוה במקומו, הואיל והוא רק טוב כל היום. ועל כן ראשית הכל שישמח האדם ויגל בכל עת ושעה, ויחיה ממש באמונתו בה' המחיה ומטיב עמו בכל רגע.

ומי שמתעצב ומתאונן, מראה בעצמו שיש לו מעט רע ויסורין, וחסר לו איזה טובה, והרי זה ככופר, חס ושלו. ועל כן הרחיקו מדת העצבות במאד חכמי

¹¹ . תהלים טז, ח.

¹² . צוואת הריב"ש סימן ב, י.

¹³ . אגרת הקודש סי' יא.

האמת; אבל המאמין לא יחוש משום יסורין בעולם,
ובכל עניני העולם הן ולאן שוין אצלו בהשוואה
אמיתית"...

כשניכנס יותר לפרטים, הרי שלא זו בלבד ואין הבדל בין
המאורעות לענין הקירבה לקב"ה, אלא שאדרבה, דוקא מה
שנדמה כ'רע' – מגיע משורש עליון יותר. לכן באמת אנו
לא משיגים את הטוב הגנוז שבתוכו, משום שהוא מ'עלמא
דאתכסיא', העולם העליון שמכוסה מאתנו, נשגב
מהבנתנו המוגבלת. אם כן, מי שחפץ בקרבת הקב"ה –
יכול אף לראות ביסורים דבר המקרב אותו אל הקב"ה עוד
יותר מאשר החיים הרגילים¹⁴.

אלא שלאחרי כל המעלות והטוב שקיימים ביסורים, אנו
מבקשים מהקב"ה שיתן לנו 'טוב הנראה והנגלה' – שהטוב
לא יישאר נשגב מאתנו, אלא – למרות גודל מעלתו,
בהיותו שייך לעולם העליון המכוסה מאתנו – יביא אותו
הקב"ה, בכחו הכל יכול, שגם אנחנו, הנמצאים תחת
הגבלות החומר, נזכה להבין אותו ולשמוח בו בכל הלב.
לדבר זה זוכים בזכות אמונה זו עצמה, וכמו שמסיים רבינו
הזקן:

"... ובאמונה זו, באמת נעשה הכל טוב, גם בגלוי.
שבאמונה זו, שמאמין שהרע הנדמה בגלוי כל חיותו
הוא מטוב העליון, שהיא חכמתו יתברך שאינה
מושגת, והיא העדן שלמעלה מעולם הבא – הרי
באמונה זו נכלל ומתעלה באמת הרע המדומה בטוב
העליון הגנוז".

לסיום נציין, כי בהקשר לאמונה נעלית זו קיים שירו
המפורסם של הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הנודע
בשם "א דודאלע". הניגון מופנה אל הקב"ה והוא אומר:
בכל מקום שאני פונה – אתה. אני עולה – אתה, אני יורד
– אתה, אני הולך למזרח – אתה, אני הולך למערב – שוב

¹⁴ . ראה תניא פכ"ו.

אתה. (ובהמשך הוא אומר:) כשטוב – אתה, וכשלא כל כך טוב – שוב אתה, וכל עוד זה אתה – הרי זה טוב...

האמת היא הרי שגם אותם פרטים כואבים, הם בעצם לטובתנו. אם משום שהם מכפרים על עוונותינו, ואם משום שהם מובילים אותנו אל הטוב בדרך לא ידועה. לכן גם את היסורים מקבל היהודי בשמחה ובאהבה. אבל ככלות הכל, אי אפשר להשוות בין שמחת אדם כאשר הוא משיא את בנו – לבין שמחתו ביסוריו ובקשייו. מקבל היסורים באהבה אמנם "מקבל הכל במנוחה ובאמונה, על דרך 'צריך לקבל בשמחה'"; אבל הרי, "לקבולי בשמחה' אין משמעותו לצאת בריקוד"¹⁵...

ולכן מבקשים 'טוב הנראה והנגלה' שאפשר לשמוח בו ממש.